

Västmanlands läns museum
Kulturmiljö Rapport B
2013:B5

Kalla 3

Restaurering av fönster - etapp 1

Antikvarisk medverkan

Kalla 3
Västerås stad
Västmanlands län

Ia Manbo

Kalla 3

Restaurering av fönster – etapp 1

Antikvarisk medverkan

Kalla 3
Västerås stad
Västmanlands län

Länsmuseets dnr: VLM 090133

Ia Manbo

Utgivning och distribution:
Västmanlands läns museum
Karlskatan 2, 722 14 Västerås
Tel 021-39 32 22
E-post: lansmuseet@ltv.se
Hemsida: www.vastmanlandslansmuseum.se

© Västmanlands läns museum 2013

Omslagsfoto: Ett av byggnadens fönster efter restaurering. Foto: Maria Mellgren, bildnr Vlm_kmvMM-924

Foto: Där inget annat anges är fotografier tagna av Ia Manbo, Västmanlands läns museum.

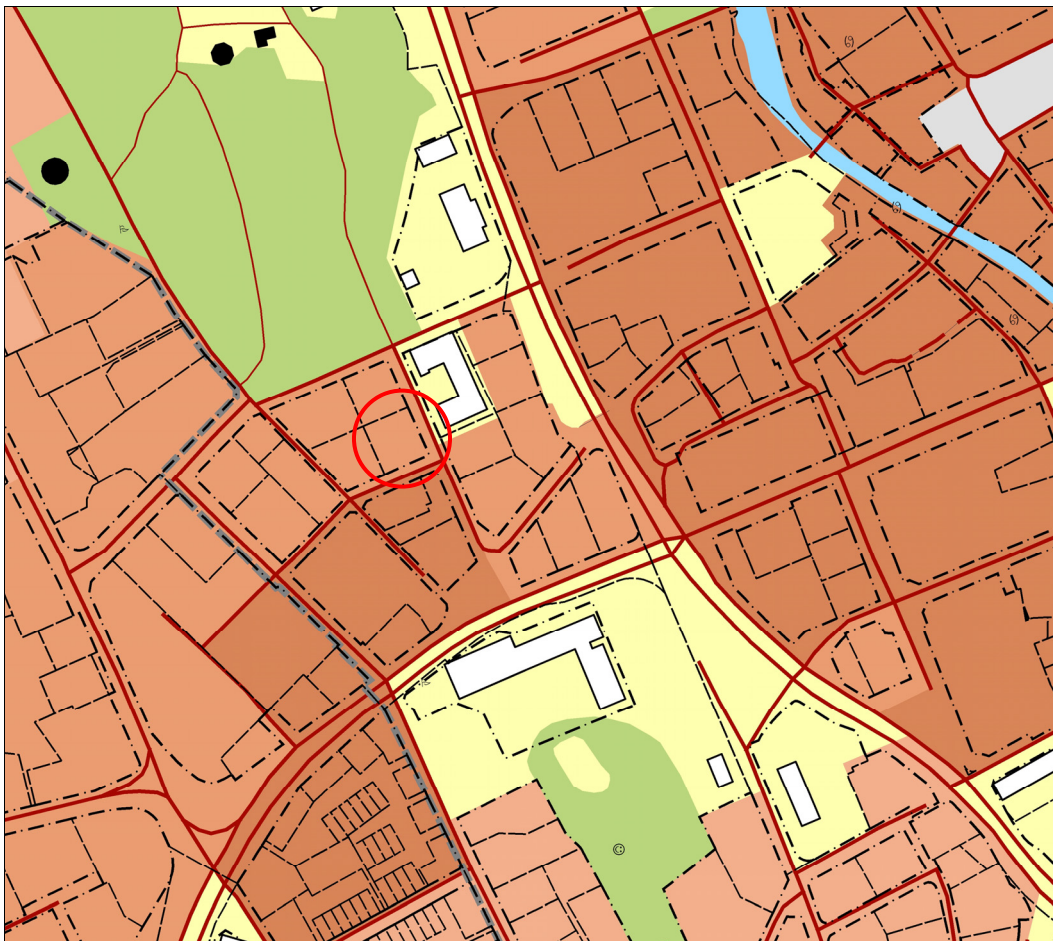
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/01172.

ISSN 1651-7342
ISBN 978-91-86511-63-0

Inledning

Fastigheten Kalla 3 ligger i kvarteret Helvetet, mellan Djäkneberget och Oxbacken i centrala Västerås.

Fastighetsägaren bostadsrättsföreningen Kalla 3 har ansökt om byggnadsvårdsbidrag för att restaurera byggnadens fönster. Länsstyrelsen i Västmanlands län beviljade bidrag på 62 000 kr för åtgärden i beslut daterat 2010-06-09, dnr 434-11016-09. Fastighetsägaren utsåg Västmanlands läns museum till antikvarisk medverkande för ärendet. Arbetet genomfördes under perioden augusti 2010-augusti 2012 med medverkan av bebyggelseantikvarie Maria Mellgren och byggnadsantikvarie Ia Manbo som även sammanställt denna rapport.

Utdrag ur digitala fastighetskartan 2004, skala 1: 4 000. Den aktuella fastigheten är inringad.

Historik

Under tidigt 1900-tal var bostadsbristen stor i Västerås. Industriernas stora framgångar krävde arbetskraft och inflyttningen till staden var stor. Flera bostadsbolag som byggde mindre bostäder på 1-2 rum och kök bildades. Det visade sig att det även var brist på större lägenheter för tjänstemannafamiljer samt affärslokaler. För att råda bot på detta bildades det halvkommunala bolaget Byggnads AB Mimer 1920. Kalla 3 är den första fastighet som uppfördes av bolaget. För ritningarna stod arkitekt Erik Hahr och byggnaden har ett tydligt

jugendformspråk. Fastigheten är numera ombildat till bostadsrätter och ägs inte längre av Mimer.

Den aktuella byggnaden stod färdig 1921 i tegel i fyra våningar. Fasaden är putsad med rusticerad bottenvåning, lisener och hörnkedjor. Färgskalan är dov med slätputsade partier i beige medan de övriga är markerade med en brun kulör. Taket är brutet och täckt med enkupigt lertegel. Mot gatan finns omväxlande takkupor och takfönster, mot gården finns takkupor. Byggnaden präglas av en omsorg om detaljernas utformning, fasaden är relativt enkel med rusticeringen, takformen och portarna som dekorativa element. Fönstren ligger i liv med fasaden och är viktig del byggnadens uttryck. Fönstren är symmetriskt placerade i horisontella band på fasaden. De är av tvåluftstyp och fönsterbågarna är kopplade. I varje båg finns två spröjs och tre rutor med munblåst glas.

Bild 1: Byggnaden sträcker sig över hörnet i korsningen Källgatan och Västermalmsgatan. Etapp 1 av fönsterrestaureringen är avslutad och etapp 2 är påbörjad, därav de täckta fönstren till höger i bild.

Byggnadsvårdsåtgärder

Byggnadens fönster var i dåligt skick med bortfallet kitt och flagnande färg. Fastighetsägaren ville låta restaurera fönstren, sammanlagt 81 stycken, under flera etapper. I den första etappen restaurerades 40 stycken fönster.

Bild 2: Byggnadens fönster var i behov av restaurering. När det skedde senast är okänt.

Bild 3: Vissa av fönsterbågarna hade en äldre skyddsplåt med spårskruv med rund skalle.

Bild 4: Ett fåtal rötskador förekom, här på en spröjs...

Bild 5: ...och här på karmen.

Fönstren plockades ned och glasen demonterades. All färg skrapades bort och glasen återmonterades med traditionellt linoljekitt. Fönsterbågarna målades sedan med traditionell linoljefärg innan de sattes tillbaka i karmen.

Bild 6: Byggnadens enda balkong mot gatan med restaurerad dörr.

Bild 7: Nedre delen av ett fönster efter restaurering.

Bild 8: Restaurerat fönster på en av takkuporna.

Bild 9: Detaljbild av fasaden efter fönsterrestaurering.

Fönsterkarmen skrapades ren från färg och målades med traditionell linoljafärg.

Bild 10: Karmen skrapades ren från färg. Foto: Maria Mellgren.

Bild 11: Fönsterkarmen efter målning. Foto: Maria Mellgren.

Ett fåtal trälagningar har gjorts, både på karm och fönsterbågar.

All målning skedde med fabrikat Ottossons. Kulören var den äldre originalkulören som påträffades när fönsterbågarna skrapades. Exakt kulör togs fram av entreprenören, 50 % zinkvitt och 50 % bränd umbra.

Bild 12: Vid skrapning på fönsterkarmen påträffades endast tre kulörer, en grå grundfärg, en äldre beige kulör och den befintliga bruna kulören.

Resultat

Fönsterrestaureringen skedde enligt länsstyrelsens beslut och godkändes antikvariskt.

Källor

Västmanlands läns museums arkiv

Bildlista

Bild 1	Vlm_kmvIM-1561
Bild 2	Vlm_kmvIM-484
Bild 3	Vlm_kmvIM-486
Bild 4	Vlm_kmvIM-488
Bild 5	Vlm_kmvIM-487
Bild 6	Vlm_kmvIM-1565
Bild 7	Vlm_kmvIM-1568
Bild 8	Vlm_kmvIM-1571
Bild 9	Vlm_kmvIM-1564
Bild 10	Vlm_kmvMM-805
Bild 11	Vlm_kmvMM-919
Bild 12	Vlm_kmvIM-481

Administrativa uppgifter

<i>Västmanlands läns museums dnr:</i>	VLM 090133
<i>VO Kulturmiljö; projektnr:</i>	3-10-150
<i>Länsstyrelsen dnr:</i>	434-11016-09
<i>Fastighetsbeteckning:</i>	Kalla 3
<i>Landskap:</i>	Västmanland
<i>Län:</i>	Västmanland
<i>Socken:</i>	Västerås stad
<i>Kommun:</i>	Västerås
<i>Ägare-beställare:</i>	Brf Kalla 3 c/o Jozsef Monus Västermalmsgatan 2A 722 11 VÄSTERÅS
<i>Entreprenör:</i>	Aros Kultur och Byggnadsvård Björn Söderström Bomanska gården Vallby friluftsmuseum 724 80 VÄSTERÅS (har upphört)
	Nilsson's måleri AB Tenngatan 2 723 36 VÄSTERÅS 070-569 28 28
	Stockumla Gårdssnickeri Stockumla 3 725 92 VÄSTERÅS 070-322 01 29
<i>Antikvarisk medverkan:</i>	Västmanlands läns museum Antikvarisk expert Ia Manbo Maria Mellgren Karlskatan 2 722 14 VÄSTERÅS Tele: 021-39 32 22

– en del av Landstinget Västmanland

Västmanlands läns museum, Karlsgatan 2, 722 14 VÄSTERÅS
Tele: 021-39 32 22 · E-post: lansmuseet@ltv.se
Hemsida: www.vastmanlandslansmuseum.se

ISSN 1651-7342
ISBN 978-91-86511-63-0